

IX Bakı Forumu - regionun gələcəyinə aydın baxış

Azərbaycanın dünya nizamına təsir gücünə malik ölkəyə çevrilməsi reallığını son illər dövlətimizin təşəbbüsü və evsahibliyi ilə keçirilən beynəlxalq tədbirlər də bir daha təsdiqləyir. Dünyanın müxtəlif dövlətlərindən siyasətçilərin, ictimai xadimlərin, akademik dairələrin təmsilçilərinin qatıldıkları qlobal əhəmiyyətli bu toplantılarda bəşəriyyəti narahat edən bir sıra məsələlər müzakirəyə çıxarılır. Hər kəsin maraqlarında olan suallara cavablar, problemlərə həllər axtarılır. Bakıdan dünyaya çağırışlar ünvanlanır.

"Qlobal dünya nizamına təhdidlər"

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin himayəsi altında və Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin təşkilatçılığı ilə iyunun 16-da paytaxtımızda keçirilən IX Qlobal Bakı Forumu da bu baxımdan istisna olmadı. "Qlobal dünya nizamına təhdidlər" mövzusunda həsr edilmiş forum öz mahiyyəti, məqsədləri, mesajları ilə tarixi bir tədbir kimi yadda qaldı. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin forumdakı proqram xarakterli nitqi qlobal gündəlikdə yer alan məsələlərin həllində yeni yanaşmaların müəyyənəlməsi baxımından aydın istiqamətlər verdi.

Onu da qeyd etmək ki, IX Qlobal Bakı Forumunda 50-dən çox ölkənin, həmçinin nüfuzlu beynəlxalq təşkilatların nümayəndələri iştirak edirdilər. Bu beynəlxalq tədbirdə bəşəriyyətin nizamını təhdid edən mühüm problemlər, o cümlədən dünyada təhlükəsizliyin və sülhün təmin olunması perspektivləri, enerji təhlükəsizliyinə təhdidlərin həlli yolları müzakirəyə çıxarılırmışdı. Habelə həssas bölgələrdə sülh, əməkdaşlıq və inteqrasiya, qloballaşan dünyamızda artan ədalətsizliklər, yoxsulluğun qarşısının alınması üçün qida və kənd təsərrüfatı sektorunun transformasiyası kimi mühüm məsələlər də forumun gündəliyinə daxil idi.

Bütün bunlar ilk növbədə IX Qlobal Bakı Forumunun siyasi aktuallığını göstərir. Eyni zamanda bu tədbirdə aparılan müzakirələr, fikir mübadilələri dünya gündəmində yer alan ən mühüm problemlərin araşdırılmasına, həllinə töhfə verəcəyinə böyük ümidlər yaradır. İştirakçıların tərkibi, gündəliyə çıxarılan məsələlərin aktuallığı, aparılan müzakirələrin istiqamətləri bu tədbirin təşkilatçısı olan Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin qlobal problemlərin həlli yollarını araşdıran və bu barədə dünya ictimaiyyətini məlumatlandıran beynəlxalq mərkəzə çevrildiyini bir daha təsdiqləmiş oldu.

2012-ci ildə yaradılmış bu mərkəz Azərbaycan Respublikası Prezidentinin dəstəyi ilə fəaliyyətini davam etdirir. Qeyri-hökumət təşkilatı kimi ətrafında müxtəlif xarici ölkələrin keçmiş dövlət və hökumət başçılarını, nüfuzlu beynəlxalq ekspertləri birləşdirir.

Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin əsas məqsədi dünyada sülh, dinc birgəyaşayış, ədalətin bərqərar olunması naminə həyata keçirilən qlobal tədbirlərə, birgə fəaliyyətlərə töhfə verməkdən ibarətdir. IX Qlobal Bakı Forumu da mərkəzin üzərinə düşən missiyanı uğurla yerinə yetirdiyini göstərdi.

Səylər düzgün məqsədə yönəldilməlidir

Bu gün təhlükəsizlik məsələləri beynəlxalq arenada duran əsas problemlərdən birinə çevrilib. Bu realiti dünyadakı, o cümlədən Avropa regionundakı cari vəziyyət barədə açıq müzakirələrin aparılmasını tələb edir. Qlobal Bakı Forumu bu cür müzakirələr üçün mükəmməl platforma rolunda çıxış etdiyini bir daha təsdiqlədi.

Hazırda dünya nizamında baş verən proseslər böhranın qayılmaq olduğunu və artıq çox yaxınlaşdığını göstərir. Böhranla mübarizənin effektivliyi üçün aparıcı beynəlxalq və maliyyə institutlarının rolunun müəyyən olunması zərurətə çevrilmişdir. Azərbaycan Prezidenti forumdakı çıxışı zamanı bunun

üçün beynəlxalq təşkilatların və ölkələrin ərzaq böhranının nəticəsi olacaq miqrantların potensial artımı ilə bağlı vəziyyətin diqqətdə saxlanması və vacibliyini qeyd etdi.

Dünya ölkələri üçün problem yaranan əsas amillərdən biri də enerji bazarlarındakı qeyri-müəyyənlikdir. Dövlət rəhbəri qeyd etdi ki, qlobal enerji bazarlarındakı vəziyyəti proqnozlaşdırmaq çox çətinidir. Bazar trendləri, qiymətlərə təsir göstərən amillər sürətlə bir-birini əvəz edir. Mövcud vəziyyət isə istehsalçılarla istehlakçılar arasında qeyri-bərabərsizliyə yol açır. Hazırda dünya bazarlarında enerji daşıyıcılarının qiyməti kifayət qədər yüksəkdir. Bu, neft-qaz istehsalçısı olan ölkələrin proqnozlaşdırılardan daha böyük qazanc əldə etməsinə şərait yaradır. Ona görə də ilk baxışdan mövcud vəziyyətin bu ölkələr, o cümlədən Azərbaycan üçün sərfəli olduğunu düşünmək olar. Amma bu, ilk baxışdan belədir. Əslində isə, mövcud vəziyyət öz riskləri ilə enerji istehsalçıları üçün də ciddi problemlər yaradır.

Azərbaycan Prezidenti forumdakı çıxışı zamanı bu məqamın aydın izahını verərək qeyd etdi ki, əgər kimsə neft və qaz istehsal edən ölkələrin bu yüksək qiymətlərə görə çox sevindiyni düşünsə, bu, düzgün dəyərləndirmə deyil. Azərbaycanın istəyi istehsalçılar və istehlakçılar arasında maraqlar tarazlığının, sabit bazarın təmin edilməsidir. Enerji istehsalçıları üçün lazımı arzu edilən vəziyyət, əslində, budur. Azərbaycanın fəal iştirak etdiyi OPEC+ formatında səylər də belə bir məqsədə yönəlib. Prezident İlham Əliyev bütün bunların yeni çağırışlar olduğunu diqqətə çatdırdı. Durumun nə qədər sürətlə dəyişdiyini əyani bir misalla izah etdi: "Mənim indi dediklərim altı ay bundan əvvəl burada öyləşərək söylədiklərimdən tamamilə fərqlidir. Bu, onu göstərir ki, hər şey dəyişə bilər, hər şey dəyişir və heç nə sabit deyil".

Cənubi Qafqazda nadir fürsət

Dövlətimizin rəhbəri Azərbaycanın zəfəri ilə başa çatmış Vətən müharibəsindən sonrakı vəziyyətlə bağlı fikirlərini, Qafqazda regional təhlükəsizliklə əlaqədar yanaşmalarını forum iştirakçıları və onların şəxsində dünya ictimaiyyəti qarşısında açıq şəkildə ifadə etdi: "Azərbaycan müharibədə qalib gəldi, müharibə ədalətli idi, müharibə labüd idi və ədalətin, beynəlxalq hüququn və Azərbaycan xalqının milli ləyaqətinin bərqərar olunması ilə nəticələndi. İndi biz sülh haqqında danışıqırıq. Hesab edirəm ki, belə uzunmüddətli qarşıdurmadan sonra ədaləti bərqərar edən və təcavüzkarı məğlub edən ölkənin qısa müddət ərzində sülh təklif etməsi dünyada nadir hallardan biridir. Müharibələr tarixinə baxsanız, bir çox hallarda bu mənzərə müşahidə edilmir".

Nə üçün biz sülhü seçdik sualına cavab olaraq Prezident İlham Əliyev qeyd etdi ki, Azərbaycan Cənubi Qafqazda sabit, dayanıqlı inkişaf görmək istəyir: "Bu, nadir fürsətdir. Cənubi Qafqaz üç Cənubi Qafqaz ölkəsinin müstəqillik illəri ərzində parçalanmışdır. Ermənistanın işğalı səbəbindən o, 30 il ərzində parçalanmışdır. İndi sülh, əməkdaşlıq yaratmaq vaxtıdır və Azərbaycan bunun üzərində çalışır".

İnkişaf naminə sülh

Ermənistan Azərbaycan torpaqlarını təxminən 30 il işğalda saxlamaqla, öz tə-

cavüzkar mövqeyi ilə, əslində, ümumən Cənubi Qafqazın inkişafına çox böyük zərbə vurdu. Bu 30 il region üçün itirilmiş illər oldu. Halbuki dövrün imkanlarından faydalanaraq bu bölgədə çox böyük uğurlara imza atmaq mümkündür.

Məsələnin ibrətamiz tərəfi isə budur ki, işğalçı siyasətdən ən çox itirən də elə Ermənistan oldu. Azərbaycanın uğurlu diplomatiyası, tarixi həqiqətlərimizin dünyaya düzgün çatdırılması sayəsində Ermənistan beynəlxalq ictimaiyyət tərəfindən işğalçı və təcavüzkar ölkə kimi tanındı. Azərbaycanın zəfəri, azad olunmuş yurdlarımızdakı mənzərə onların mahiyyətini bütün dünyaya göstərdi. Müharibə bitdikdən sonra hər kəs onların işğal zamanı hansı dağıntıları törətdiklərini gördü. İşğalçı ölkənin 30 il ərzində Azərbaycan torpaqlarında həyata keçirdiyi vandalizm aktları bütün erməni xalqı üçün böyük bir utançdır. Əsrlər ərzində özü haqqında mədəni xalq imici yaratmağa çalışmış saxtakar ermənilər bu vandalizm mənzərəsi ilə çox böyük bir fakt qarşısında qaldılar. Eyni zamanda hər kəsə bəlli oldu ki, Ermənistanın bu 30 il ərzində Qarabağda, Şərqi Zəngəzurdakı inkişaf adına gözə görünən nə varsa söküb-dağıtmaqdan, pula gedən hər şeyi satmaqdan başqa "qazancı" olmayıb. Halbuki əgər münafişə yaranmasaydı, bu bölgədə həyata keçirilən inkişaf layihələrindən, kommunikasiya imkanlarından hər kəs uğurla faydalana bilərdi.

Tarixi zəfərimizdən dərhal sonra azad yurdlarımızda genişmiqyaslı quruculuq, abadlıq tədbirləri başlanıb. Ermənistanın dağıtdıqlarını Azərbaycan qısa müddətdə və ən müasir şəkildə yenidən qurur. Bununla ölkəmiz kimin hansı niyyətdə olduğunu, regionun gələcəyinə nələri vermək arzusunu və potensialını bütün dünyaya nümayiş etdirir. Azərbaycanın amalı Cənubi Qafqazın inkişaf mərkəzinə çevrilməsidir, bu bölgədə bütün maraqlı tərəflər arasında əməkdaşlığın əldə olunmasıdır. Birgə inkişaf layihələrinin icrası, hər kəsin bu inkişafdan, bu imkanlardan faydalana bilməsidir. Çünki müasir dünyanın reallıqları göstərir ki, nailiyyətlər, uğurlu nəticələr, irəliləyişlər, ən böyük qazanclar münafişələrdə deyil, məhz əməkdaşlıqdadır. Mövcud fürsətlərdən birlikdə yararlanmağı bacarmısqandır. Azərbaycanın da istəyi bu əməkdaşlığa nail olmaqdır. Ölkəmiz sülhü inkişaf naminə istəyir.

Yaranmış tarixi reallıqlar, gedən proseslərin məcrası Azərbaycanı bölgədə sülh və inkişafın təminatçısına çevirir. Regionda davamlı inkişaf mühitinin təmin edilməsindən ötrü isə atılan addımların qarşılıqlı olması çox mühümdür. Prezident İlham Əliyev bunu xüsusi vurğuladı və qeyd etdi ki, gələcəkdə qarşılıqlı olaraq hər hansı ərazi iddialarından çəkinməliyik. Azərbaycanın artıq sərhədin delimitasiyası ilə bağlı komissiya yaratması ölkəmizin bu məsələdə səmimi niyyətini, əməli addımlarını göstərir. Ölkəmiz eyni addımı indiyə Ermənistandan da gözləməkdədir.

Reallıqlar düzgün qiymətləndirilməlidir

Qonşu ölkələrin rəhbərləri, ümumilikdə Ermənistan cəmiyyəti yaranmış yeni reallıqlardan nəticə çıxarmalıdır. 30 il ərzində yol verilmiş yanlışları düzgün dəyərləndirməlidir. Artıq Minsk qrupu kimi səmərəsiz formatlarla boş cəhdlər etmək zamanı deyil. ATƏT-dən mandat almış Minsk qrupu 28 il ərzində heç bir nəticəyə nail ola bilmədi. Ona görə də Minsk qrupu ilə bağlı hər hansı bir fərziyyə Azərbaycanda yalnız qıvcıq doğurur. Münafişə həll olunub. Minsk qrupu tərəfindən işlənilən hazırlanmış Madrid prinsipləri də öz həllini tapıb. İndi Er-

mənistanla Azərbaycan arasında münasibətlərin normalaşdırılması yolları barədə düşünmək və sülh müqaviləsi imzalamaq zamanıdır. Dövlət rəhbərimiz forum iştirakçılarının təmsilində ümumən dünya ictimaiyyətinə bu reallığı çatdırdı. Eyni zamanda qeyd etdi ki, Azərbaycan Qarabağ münafişəsini həll etdikdən sonra Minsk qrupunun fəaliyyətinə artıq ehtiyac yoxdur. Çünki münafişənin həlli ilə Minsk qrupu öz funksiyasını itirib. Artıq onlarla vidalaşmaq və qrupu təqaüdə göndərmək vaxtıdır.

Prezident İlham Əliyev ölkəmizin sülh razılaşması üzərində çalışmağa başlamaq təklifini bir daha dilə gətirdi. Dövlətimizin başçısı dedi: "Biz hər iki ölkənin sərhədlərinə və ərazi bütövlüyünə qarşılıqlı hörmət etmək və tanımaq, indi və gələcəkdə hər hansı bir ərazi iddialarından qarşılıqlı şəkildə çəkinmək prinsipi də daxil olmaqla, beynəlxalq hüququn beş əsas prinsipi və bizim təklifin əsasını təşkil edən başqa prinsipləri də irəli sürdük". Ölkə rəhbəri onu da xatırlatdı ki, Azərbaycan artıq öz tərəfindən sülh razılaşması üzrə komissiyasını yaradıb və eyni addımın Ermənistan tərəfindən atılması da gözləyir. Bu addım atılan kimi danışıqlara başlanacaq.

Forumda 2020-ci il 10 noyabr tarixində imzalanmış üçtərəfli Bəyanatda kommunikasiyaların açılması ilə bağlı üzərinə götürdüyü öhdəliklərə Ermənistanın əməl etməsinin vacibliyi vurğulandı. Bununla Azərbaycanın Naxçıvan Muxtar Respublikası ilə əlaqəsi təmin olunmalıdır. Ermənistanın kapitulyasiya aktını imzalamasından il yarım dan çox vaxt keçsə də, əfsuslar olsun ki, qonşu dövlət bu istiqamətdə əməli addım atmayıb. Azərbaycana Zəngəzur dəhlizi vasitəsilə Naxçıvanla əlaqə imkanı yaradılmayıb. Bu isə, üçtərəfli Bəyanatın müddəalarının pozulmasıdır. Belə bir vəziyyət ümumən regionda disbalansın yaradılması deməkdir.

Zəngəzur dəhlizi açılmalıdır

Azərbaycan Prezidenti bununla bağlı dövlətimizin mövqeyini özünəməxsus qətiyyətlə dilə gətirdi. Bildirdi ki, Zəngəzur dəhlizinin açılması məsələsinin ən qısa zamanda həlli gələcək regional sülhün fundamental elementlərindəndir. Əgər bizə bu əlaqə yolu təqdim edilməyəcəksə, sülh haqqında danışmaq çətin olacaq və Azərbaycanın Ermənistanla birgə yaşayış və normal qonşuluq münasibətlərinin qurulmasına yönəlmiş bütün səyləri uğursuz olacaq. Prezident İlham Əliyev dedi: "Onlar növbəti müharibə istəyirlərsə, bu, onlar üçün fəlakət olacaqdır və onlar bunu yaxşı anlayır. Hesab edirəm ki, Ermənistan hökuməti və oradakı revanşist qüvvələr aydın şəkildə dərk edirlər ki, bu, onların dövlətçiliyinin sonu olacaq. Beləliklə, biz Ermənistandan aydın cavab almalıyıq ki, onlar Cənubi Qafqazı necə görürlər? Bizim mövqeyimiz aydındır, Gürcüstan hökumətinin də mövqeyi aydındır ki, biz dialoq və təmaslara start verməliyik".

Prezident İlham Əliyev Qarabağda yaşayan erməni əhalisinin hüquqları və təhlükəsizliyi məsələsinə də diqqət yönəltdi və bunun nəzərə alınacağını bəyan etdi. Azərbaycanın bütün əhalisinin hüquq və təhlükəsizliyinin Konstitusiyaya və təmin olunduğunu nəzərə çatdırdı.

Tarix artıq yazılıb

Ermənistan cəmiyyəti Dağlıq Qarabağın artıq mövcud olmadığını anlamalıdır. Dövlət rəhbərimiz Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayətinin Azərbaycan parlamentinin qərarı ilə 1991-ci ilin sonlarında ləğv edildiyini və hazırda ölkə ərazisində belə bir inzibati struktur olmadığını xatırlatdı. Bu səbəbdən, Ermənistan hökuməti anlamalıdır ki, dırnaqarası statusla bağlı istənilən istinad yeni qarşıdurmaya gətirib çıxaracaq: "Ermənistan hökuməti bunu anlamalı və tarixi yenidən yazmaq cəhdlərindən çəkinməlidir, çünki tarix artıq yazılıb", - deyən Prezident İlham Əliyev vurğuladı ki, əgər Ermənistan Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü sual altına qoyacaqsa, o zaman Azərbaycan üçün də Ermənistanın ərazi bütövlüyünü sual altına qoymaqdan başqa çıxış yolu olmayacaq. Tarixi nöqteyi-nəzərdən Azərbaycanın bunu etməyə hüququ var. Ötən əsrin tarixində aydın göstərilir ki, 1920-ci ilin noyabrında, Azərbaycanın sovetləşməsindən sonra sovet hakimiyyəti qədim yurdu müzə, Azərbaycanın tarixi parçası olan Zəngəzuru Ermənistanla birləşdirib.

"Qlobal dünya nizamına təhdidlər" mövzusunda IX Bakı Forumu regionun gələcəyinə aydın baxışını, sülh və inkişaf perspektivlərini ortaya qoydu. Böyük ümidlər yaradan əsas məqamsa ondan ibarətdir ki, bu gün regiondakı reallıqları, əsas prosesləri məhz Azərbaycan diktə edir. Bu isə Cənubi Qafqazın rifahını, bu bölgədə yaşayan insanların firavan gələcəyi ilə bağlı arzularını gerçəkliliyə yaxınlaşdırır.

İradə ƏLİYEV, "Azərbaycan"